

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р **Тина Николаева Георгиева**,
Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски”,

на дисертационния труд на **Нина Христова Христова**
за присъждане на образователна степен „доктор“,
Югозападен Университет „Неофит Рилски“, Благоевград

на тема:

**”Руските посланици в Османската империя (1700-1739).
Информационно-разузнавателни мрежи и механизми на
влияние“**

Актуалност и значимост на разработвания научен проблем.

Дисертацията на Нина Христова е посветена на тема, която през последните години привлича все по-силно интереса на научните среди, доколкото предлага различен поглед към дейността на дипломатическите представителства. Фокусът тук е поставен върху формиращите се неофициални контакти и информационни мрежи, които руските дипломати в Османската империя създават като средство за стабилизиране позициите на Русия в региона. В този смисъл, темата на дисертацията звучи повече от актуално. Удачно е избрана и хронологическата рамки - периодът, когато руската държава активизира политиката си по отношение на Османската империя и с установяването на постоянни дипломатически отношения с нея започва да изработва и прилага система от мерки, които да й помогнат в бъдеще успешно да поддържа влиянието си тук. В същото време всяка тема, свързана с разузнаването, носи със себе си и своите специфични трудности, свързани основно с наличието на достатъчен и достъпен изворов материал, който да упълни заложената обща теоретична рамка – трудности, които нарастват пропорционално на връщането назад във времето.

Професионалната активност на Нина Христова е на добро ниво; участието ѝ в национални и международни конференции и

публикациите ѝ по темата показват нейното професионално развитие и израстване на изследовател.

Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд

Работата се състои от увод, 4 глави, заключение с приложения, в общ обем от 243 стр.; използвани са заглавия на български, руски, английски, френски, сръбски и турски език. Изследването се базира на публикувани документи и на достъпните архивни материали, касаещи руската политика в региона. Н. Христова демонстрира познаване както на литературата, изследваща руско-османските отношения в този период, така и на тази, посветена на развитието на разузнаването като цяло.

Дисертационният труд не въвежда в употреба нови документи за периода, но се спреми да направи нов, различен прочит на съществуващата архивна база в контекста на изследваната от нея проблематика.

Н. Христова съчетава теоретичната постановка на въпроса за механизмите, средствата и моделите на работата, използвани в разузнавателната сфера с практическата дейност на руските дипломатически агенти в тази област през първата третина на XVIII в. В този смисъл работата е добре структурирана, а изборът на проблемно-хронологичния подход удачно кореспондира с търсения баланс между общата теория и практиката.

Анализирайки дейността на дипломатическите представители на Петербург в Османската империя през изследвания период, авторката проследява възникването на руската разузнавателната мрежа в региона. Представени са начините за събиране и предаване на информация, механизмите, чрез които руската дипломация осъществява своите контакти. Очертан е профилът на хората, които официалните представители на Руската империя използват за получаване на информация.

С помощта на конкретни примери от дейността на първите руски агенти в Османската империя Н. Христова пресъздава модела на действие, следван от Русия и касаещ изграждането на мрежа от неофициални контакти в Османската империя.

Положителна страна на работата е акцентът върху постепенното формулиране на т. нар. идеологическа рамка, която

през следващите два века ще се превърне в съществен елемент от т. нар. „мека дипломация“, провеждана от Русия. Внимание заслужава и изводът за авторката относно активното участие на представителите на местния православен елит в изграждането на руските представи за региона и за ролята им на активен участник в този процес.

Критични бележки.

Липсата на достатъчна обширна архивна база е причина някои от направените изводи да звучат пресилено: като този, че Русия успява да създаде огромна агентурна мрежа, обхващаща територията на цялата Османска империя. Използването на съвременни понятия като „пълзящ държавен преврат“ и „тиха революция“ за събития отпреди 300 години ми се струва не съвсем уместно, защото като продукт на своето време тези термини носят определена конотация. Считам за по-коректно използването на официалното название на столицата на Османската империя – Константинопол; „Цариград“, макар да се появява в руските документи от периода, е термин, който носи явна политическа и идеологическа насоченост и е част от налагането на определени внушения, за които и самата авторка говори в текста.

Въпреки направените бележки считам, че дисертационният труд е написан професионално, с добро познаване на изследваните проблеми. Актуалността на темата позволява работата по нея да продължи и в бъдеще, което е и моята препоръка към авторката.

Заключение.

Докторантката Нина Христова притежава необходимата професионална квалификация, представеният от нея дисертационен труд отговаря на изискванията за изследователски докторантски труд със съответните приноси и авторски поглед върху изследвания проблем. Всичко това ми дава основание да препоръчам на уважаемото научно жури да гласуват на Нина Христова образователната и научна степен „доктор“.

31 март 2021 г.

Доц. Д-р Тина Георгиева

